

Sygn. akt I ACa 950/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Edyta Jefimko (spr.)

Sędziowie: SA Beata Kozłowska

SA Beata Byszewska

Protokolant: sekretarz sądowy Marta Puskarska

po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. P. i Z. G.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 lutego 2015 r., sygn. akt I C 1161/09

I. zmienia zaskarżony wyrok:

1) w punkcie pierwszym częściowo w ten sposób, że oddala powództwo o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów odsetek ustawowych od kwot po 1.404.566 zł (jeden milion czterysta cztery tysiące pięćset sześćdziesiąt sześć złotych) za okres od 1 kwietnia 2014r. do 11 lutego 2015r.,

2) w punkcie trzecim w ten sposób, że ustala, iż pozwany poniesie koszty procesu w 70%, a powodowie w częściach równych w zakresie 30%, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu z Sądu Okręgowego w Warszawie,

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od M. P. i Z. G. na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwoty po 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

IV. nakazuje pobrać od M. P. i Z. G. na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Warszawie kwoty po 11.458 zł (jedenaście tysięcy czterysta pięćdziesiąt osiem złotych) tytułem niewiszczonej opłaty od apelacji.

Beata Byszewska Edyta Jefimko Beata Kozłowska

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 24 listopada 2009 r. powodowie I. G., M. P. i Z. G. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz każdego z nich kwot po 2.000.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty – tytułem naprawienia szkody wywołanej wydaniem decyzji administracyjnej z rażącym naruszeniem prawa.

Uzasadniając roszczenie wskazali, iż skutek wydanych z rażącym naruszeniem prawa decyzji o odmowie przyznania własności czasowej, strona powodowa poniosła szkodę, a między poniesioną szkodą a bezprawnym działaniem organu administracji publicznej istnieje adekwatny związek przyczynowy. Dochodzone przez powodów roszczenie obejmowało naprawienie szkody zarówno w postaci poniesionej straty rzeczywistej, jak i w postaci utraconych korzyści.

W odpowiedzi na pozew z dnia 19 lipca 2010 r. pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, według norm prawem przepisanych.

Pismem z dnia 31 października 2011 r. powodowie cofnęli pozew w części, w jakiej dochodzili roszczenia o naprawienie szkody w postaci utraconych korzyści, a także zrzekli się ww. roszczenia oraz wnieśli o umorzenie postępowania w tym zakresie. Ponadto wnieśli o nieobciążanie ich kosztami procesu w zakresie wynikającym z cofnięcia pozwu.

Postanowieniem z dnia 24 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy umorzył postępowanie w zakresie żądanej przez każdego z powodów kwoty 595.434 zł, tj. łącznie kwoty 1.786.302 zł.

Wyrokiem z dnia 24 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie:

I. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz każdego z powodów: I. G., M. P. i Z. G. kwotę po 1 404 566 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty,

II. oddalił powództwo w pozostałej części,

III. rozstrzygnął, iż rozliczenie kosztów postępowania między stronami nastąpi stosownie do wyników postępowania, tj. powodom M. P. i Z. G. będzie należał się zwrot poniesionych przez nich kosztów postępowania w postaci po 1/3 kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, jak dla stawki podstawowej, całość kosztów poniesionych przez nich zaliczek na czynności biegłego oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, a powódce I. G. należał się będzie zwrot kosztów postępowania w postaci 1/3 kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, jak dla stawki podstawowej oraz cała opłata skarbowa od pełnomocnictwa, nadto pozwany poniesie koszty postępowania tymczasowo wyłożone przez Skarb Państwa, w postaci przyznanych wynagrodzeń biegłych sądowych w części, w jakiej zostały wypłacone przez Skarb Państwa.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków.

Współwłaścicielami w częściach równych nieruchomości hipotecznej nr (...) o powierzchni 991 m⁽²⁾ znajdującej się w granicach działki nr (...) w obrębie (...) położonej przy ul. (...) (dawniej (...)) w W. byli U. G. i Z. G.. Zabudowana była ona domem wielorodzinnym (30-izbowym), który uległ spaleni w 1944 r. w czasie Powstania (...). Teren wymienionej nieruchomości przeznaczony został na cele użyteczności publicznej. Zgodnie z lokalizacją szczegółową nr (...) z dnia 15 października 1959 r. nr (...) zatwierdzona została na tym gruncie budowa szkoły, która została wzniesiona. Nieruchomość jest we władaniu Szkoły Podstawowej nr (...) im. G. G.. U. G. zmarła w dniu 19 stycznia 1970 r. w W.. Spadek po niej nabył na mocy ustawy jej syn Z. G.. Z. G. zmarł w dniu 6 lipca 1996 r. w W.. Spadek po

nim na podstawie ustawy nabyli jego żona I. G., córka M. P. i syn Z. G. po 1/3 części spadku każde z nich. Własność nieruchomości położonej przy ul. (...) (obecnie (...)) w W. przejęta została na rzecz Państwa na podstawie przepisów dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze(...) W terminie przewidzianym w art. 7 dekretu byli właściciele złożyli wniosek o przyznanie prawa własności czasowej do nieruchomości. Odmowę przyznania prawa własności czasowej do nieruchomości położonej przy ul. (...) w W., w decyzji nr (...) z dnia 13 lutego 1987 r. uzasadniono tym, że nieruchomość przeznaczona jest na cele użyteczności publicznej, co na zasadzie art. 7 ust. 5 dekretu uzasadniało odmowne rozpatrzenie podania. Organ II instancji, decyzją nr (...) z dnia 4 maja 1987 r. utrzymał decyzję w mocy wskazując, że przeznaczenie nieruchomości pod użyteczność publiczną uniemożliwia oddanie gruntu byłemu właścicielowi, zgodnie z lokalizacją szczegółową nr (...) z dnia 15 października 1959 r. nr (...) na tym gruncie zatwierdzona została budowa szkoły, która została wybudowana. Decyzją z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie sygn. akt (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W., po rozpoznaniu wniosku I. G., M. P. i Z. G., następców prawnych U. i Z. G. o stwierdzenie nieważności decyzji Dyrektora Wydziału Geodezji i Gospodarki Gruntami (...) (...) W. nr (...) z dnia 4 maja 1987 r. i utrzymanej przez nią w mocy decyzji nr (...) z dnia 13 lutego 1987 r. wydanej przez Kierownika Wydziału Geodezji i Gospodarki Gruntami Urzędu Dzielnicy (...) w sprawie odmowy przyznania prawa użytkowania wieczystego gruntu położonego w W. przy ul. (...), stwierdziło na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. nieważność przedmiotowych decyzji. Decyzją z dnia 31 grudnia 2008 r. Prezydent (...) W., po rozpatrzeniu wniosku Z. i U. G. z dnia 10 maja 1948 r. o przyznanie im prawa własności czasowej do gruntu położonego w W. przy ul. (...) ozn. hip. Nr (...) lit.(...), odmówił I. G., M. P. oraz Z. G. spadkobiercom Z. i U. G. ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul. (...) oznaczonego w ewidencji gruntów jako działka nr (...) -część z obręb(...) Decyzją z dnia 3 czerwca 2009 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze po rozpatrzeniu wniosku I. G., M. P. i Z. G. o przyznanie i wypłatę odszkodowania z tytułu decyzji Kolegium z dnia 29 listopada 2002 r., sygn. akt (...), odmówiło wnioskodawcom przyznania odszkodowania. Przedmiotowa działka leży w śródmiejskiej strefie mieszkaniowej, skupiającej zespoły wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej z wbudowanymi w partery lub wolnostojącymi obiektami handlowymi i usługowymi różnego typu i zasięgu. Zgodnie z Planszą Zasady Kształtowania Przestrzennego obszar na południe od ul. (...), a zatem właściwy dla położenia działki F. d.(...) miał narzucone ograniczenie wysokości zabudowy do 24 m. Należało zatem przyjąć, iż przeznaczeniem terenu dla przedmiotowej działki była zabudowa mieszkaniowo-usługowa o wysokiej intensywności zabudowy, wysokości budynków do 24 m, bez definiowania sposobu zabudowy. Wartość nieruchomości położonej przy ul. (...) (dawniej(...)) w W. według stanu i cen na dzień 4 maja 1987 r. i cen aktualnych w zależności od przyjętego wariantu możliwości zabudowy wynosi: 1) dopuszczalna wysokość zabudowy przedmiotowej nieruchomości przekraczała 24 m – 4.561.600 zł, 2) dopuszczalna wysokość zabudowy wynosiła 24 m – 4.213.700 zł.

Podstawą poczynionych ustaleń faktycznych były niekwestionowane co do autentyczności dowody z dokumentów złożonych do akt sprawy. Dowody z dokumentów w postaci decyzji administracyjnych oraz orzeczeń sądowych, korzystając z materialnej mocy dowodowej wynikającej z treści art. 244 k.p.c., stanowiły dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Nadto Sąd uznał, że opinia biegłego sądowego M. M., która nie była ostatecznie kwestionowana przez żadną ze stron postępowania, została sporządzona przez osobę posiadającą fachową wiedzę i doświadczenie. Wykształcenie biegłego oraz jego empiria stanowiły dla Sądu gwarancję rzetelności i dlatego wnioski wypływające z treści sporządzonej opinii przyjęte zostały jako wiarygodny dowód mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie. Biegły oparł swe ustalenia według stanu nieruchomości na dzień 4 maja 1987 r., a cen z chwili wydawania opinii (1 kwietnia 2014 r.), z uwzględnieniem przeznaczenia nieruchomości w Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego Ś. zatwierdzonego uchwałą nr (...) z dnia 27 czerwca 1983 r. Biegły w sposób rzeczowy ustosunkował się do zastrzeżeń zgłaszanych przez strony i wyjaśnił sposób doboru transakcji i ich analizę oraz przyjętą metodę wyceny nieruchomości. Sąd podzielił również w całej rozciągłości opinię biegłego sądowego T. K., który wnikliwie i szczegółowo wypowiedział się w przedmiocie postawionej tezy dowodowej. Opinia biegłego była rzetelna, jasna i przejrzysta. Potwierdziła ona wnioski płynące ze zgromadzonych w aktach dokumentów, a także nie budziła wątpliwości merytorycznych. Zdaniem Sądu opinie pisemne biegłych M. M. i T. K., traktowane łącznie, miały charakter wyczerpujący i całościowy, a przy tym zostały one sporządzone zgodnie z zasadami sztuki i wymogami określonymi w art. 278-291 k.p.c. przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje. W postępowaniu

przeprowadzono także dowód z opinii biegłego A. W.. Opinia ta nie była jednak podstawą dla dokonania w sprawie ustaleń faktycznych, bowiem budziła szereg wątpliwości, zawierała nieścisłości oraz wewnętrzne sprzeczności.

Sąd Okręgowy uznał powództwo za uzasadnione w przeważającej części.

Pozwany Skarb Państwa nie kwestionował legitymacji procesowej czynnej powodów w sprawie. Następstwo prawne powodów, po uprzednich współwłaścicielach nieruchomości (...), wynikało bowiem bezsprzecznie z postanowień o stwierdzeniu nabycia praw do spadku. Podstawę prawną dochodzonych pozwem roszczeń stanowił art. 160 § 1 i 2 k.p.a.. Do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono zarówno przed, jak i po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Odnosząc się tym samym do podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powodów, Sąd Okręgowy stwierdził, że nie zasługiwał on na uwzględnienie. Wymagalność i przedawnienie roszczenia odszkodowawczego wobec Skarbu Państwa, przewidzianego w art. 160 k.p.a., zostały uregulowane w szczególności w § 6 tego artykułu. Roszczenie o naprawienie szkody wynikające z decyzyjnego (administracyjnego) stwierdzenia nieważności decyzji wydanej z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja w przedmiocie takiego stwierdzenia (art. 160 § 6 k.p.a.), bez względu na to, kiedy szkoda powstała (lub się ujawniła). Zgodnie z art. 160 § 3, § 4 i § 6 k.p.a. powodowie wystąpili do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z wnioskiem z dnia 29 kwietnia 2004 r. o ustalenie i wypłatę odszkodowania, złożonym w dniu 4 maja 2004 r., a więc przed upływem 3 lat od stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnych, które zostały stwierdzone decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 29 listopada 2002 r. Wystąpienie z wnioskiem o ustalenie i wypłatę odszkodowania w postępowaniu administracyjnym, przed upływem 3 lat od wydania decyzji stwierdzającej nieważność, przerywa bieg przedawnienia. W dniu 3 czerwca 2009 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze rozstrzygnęło ww. wniosek i odmówiło przyznania odszkodowania. Natomiast pozew w niniejszej sprawie został wniesiony w dniu 2 listopada 2009 r. Zgodnie natomiast z dyspozycją przepisu art. 123 § 1 pkt 1 k.c. bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Po każdym zaś przerwaniu przedawnienia biegnie ono na nowo (art. 124 § 1 k.c.). Nie budziło zatem wątpliwości, iż roszczenia powodów w dacie wytaczania powództwa – z uwagi na przerwanie biegu terminów przedawnienia – nie uległy przedawnieniu. Wobec stwierdzenia nieważności decyzji Dyrektora Wydziału Geodezji i Gospodarki Gruntami (...) (...) W. (...) z dnia 4 maja 1987 r. i utrzymanej przez nią w mocy decyzji nr (...) z dnia 13 lutego 1987 r. wydanej przez Kierownika Wydziału Geodezji i Gospodarki Gruntami (...) Dzielnicowego (...) w przedmiocie odmowy przyznania prawa własności czasowej do gruntu nieruchomości (...) położonego przy ul. (...) (dawny nr (...)), następcą prawnym właścicieli dawnej nieruchomości (...) przysługiwało roszczenie odszkodowawcze w oparciu o przepis art. 160 § 1 i 2 k.p.a., a do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego. Strona powodowa na skutek wadliwych orzeczeń administracyjnych poniosła rzeczywistą szkodę, rozumianą jako powstałą wbrew woli poszkodowanych różnicę między obecnym stanem majątkowym (stanem majątkowym następców prawnych) a tym stanem, jaki zaistniałby, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Szkodę rzeczywistą (damnum emergens), jaką poniosła strona powodowa, stanowi uszczerbek majątkowy, jaki powstał na skutek niezaspokojenia uprawnienia do przyznania prawa własności czasowej do nieruchomości (obecnie prawa użytkowania wieczystego) jej poprzednikom prawnym, a której wysokość wyznacza wartość tego prawa. Niewątpliwym jest przy tym, że nie istnieje już możliwość ustanowienia na rzecz powodów prawa użytkowania wieczystego do przedmiotowej nieruchomości, albowiem na nieruchomości została wybudowana szkoła. Rozstrzygnięcie o istnieniu adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy tak rozumianą szkodą a zdarzeniem ją powodującym (tj. decyzjami administracyjnymi z dnia 13 lutego 1987 r. i 4 maja 1987 r.) musi być poprzedzone oceną, czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem. Powołanie się przez pozwanego na hipotetyczną (rezerwową) przyczynę uszczerbku doznanego przez poszkodowanych, Sąd Okręgowy uznał za niedopuszczalne, co do zasady, bowiem to bezprawne działanie lub zaniechanie sprawcy szkody doprowadziło do uszczerbku majątkowego. Sporny grunt miał zostać przeznaczony pod cele użyteczności publicznej, wobec czego odmówiono własności czasowej dawnym współwłaścicielom. Samo

hipotetyczne wyłączenie nie może być uważane za przyczynę rezerwową (hipotetyczną) niezależną od rzeczywistej przyczyny szkody. Gdyby bowiem nie wystąpiła przyczyna rzeczywista (odmowa przyznania prawa własności czasowej), to prawdopodobnie nie powstałaby w ogóle możliwość hipotetycznego wystąpienia przyczyny rezerwowej (wyłączenia). Sąd doszedł zatem do przekonania, że pomiędzy bezprawnym orzeczeniem administracyjnym a szkodą istnieje normalny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. Szkodą, której naprawienia domagali się powodowie był bowiem uszczerbek majątkowy, jaki powstał na skutek odmowy przyznania ich poprzednikom prawnym prawa własności czasowej do przedmiotowego gruntu. Należne stronie powodowej odszkodowanie w zakresie *damnum emergens* zostało obliczone na podstawie dowodu w postaci opinii biegłego sądowego M. M., która ustaliła wartość prawa użytkowania wieczystego nieruchomości (bez zabudowań) położonej przy ul. (...) (dawny nr (...), oznaczonej nr hip. (...) -D, stanowiącej obecnie część działki ewidencyjnej nr (...) z obrębu (...) o powierzchni 991 m⁽²⁾, według stanu na dzień 4 maja 1987 r., a cen z chwili wydawania opinii, z uwzględnieniem przeznaczenia nieruchomości w Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego Ś. zatwierdzonego uchwałą nr(...) z dnia 27 czerwca 1983 r. Przy uwzględnieniu wysokości udziałów przysługujących każdemu z powodów w spadku po zmarłych współwłaścicielach nieruchomości (...), należało zasądzić od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz każdego z powodów kwoty po 1.404.566 zł (4.213.700 zł x 1/3) W ocenie Sądu Okręgowego, zasądzenie odsetek od daty sporządzenia opinii biegłego M. M. w sposób właściwy zabezpieczało interesy powodów, na rzecz których odszkodowanie zasądzone zostało według cen aktualnych w tym czasie. Przyjęcie odmiennej daty początkowej naliczania odsetek można by rozważać w przypadku ustalenia wartości nieruchomości na inną datę. W razie odsetek naliczanych od dnia wytoczenia powództwa oznacza to datę wniesienia pozwu, jednak taka sytuacja nie miała miejsca w sprawie, skoro wartość nieruchomości, wynikająca z ostatniej wersji opinii biegłego sądowego, oszacowano według cen aktualnych na rok 2014, a nie 2009 r. Odsetki ustawowe z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia (art. 363 § 2 k.c.) zostały zasądzone od daty, w której wysokość świadczenia uległa skonkretyzowaniu, od dnia w którym dłużnik znając ostatecznie wysokość swojego zobowiązania pozostaje w opóźnieniu, tj. od sporządzenia opinii M. M.. Zatem od dnia 1 kwietnia 2014 r. można było mówić o opóźnieniu się dłużnika w zapłacie odszkodowania ustalonego według tych cen i w konsekwencji dopiero od tej chwili można było zasądzić od niego odsetki za opóźnienie. Roszczenie odsetkowe za okres sprzed daty sporządzenia opinii podlegało zatem oddaleniu.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu poniesionych przez Skarb Państwa – Wojewodę (...) znalazło natomiast swoje uzasadnienie w treści art. 108 § 1 zd. 2 k.p.c., zgodnie z którym Sąd może rozstrzygnąć o zasadach ponoszenia przez strony kosztów procesu, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w Sądzie I- instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony. Dlatego też Sąd rozstrzygnął, iż powodom M. P. i Z. G. będzie należał się zwrot poniesionych przez nich kosztów postępowania w postaci po 1/3 kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, jak dla stawki podstawowej, całości kosztów poniesionych przez nich zaliczek na czynności biegłego oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, a powódce I. G. należał będzie się zwrot kosztów postępowania w postaci 1/3 kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, jak dla stawki podstawowej oraz cała opłata skarbową od pełnomocnictwa, nadto pozwany poniesie koszty postępowania tymczasowo wyłożone przez Skarb Państwa, w postaci przyznanych wynagrodzeń biegłych sądowych w części jakiej zostały wypłacone tymczasowo z rachunku Skarbu Państwa.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...), zaskarżając orzeczenie w części objętej pkt I w zakresie odnoszącym się do odsetek ustawowych zasądzonych przez Sąd Okręgowy w Warszawie od łącznej kwoty w wysokości 4 213 698 zł od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty.

Apelacja została oparta na podstawie następujących zarzutów:

1. naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 316 k.p.c. w zw. z art. 217 §1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez bezzasadne uznanie przez Sąd I instancji, iż miarodajną okolicznością faktyczną dla rozpoczęcia biegu odsetek z tytułu opóźnienia w zapłacie odszkodowania za uszczerbek jest data sporządzenia opinii przez biegłego sądowego.

2.naruszenia prawa materialnego, tj.:

a)art.359 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że z opinii biegłego może wynikać obowiązek zapłaty odsetek,

b)art.481 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w okolicznościach niniejszej sprawy pozwany pozostawał w opóźnieniu z tytułu niezapłacenia odsetek od dnia 1 kwietnia 2014 r. tj. od dnia sporządzenia opinii przez biegłego sądowego,

c)art.363§2 k.c. w zw. z art. 316 k.p.c. i art. 160 k.p.a. poprzez błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu przez Sąd I instancji, iż odsetki za opóźnienie należne od kwoty odszkodowania za uszczerbek ustalony w oparciu o opinię biegłego sądowego należą się od daty sporządzenia opinii, a nie od daty wyrokowania.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku - w części objętej pkt I- w jakiej został zaskarżony (odnoszącym się do początkowej daty zasądzenia odsetek) poprzez zasądzenie odsetek od dnia wyrokowania tj. od dnia 24 lutego 2015 r.;

a w przypadku nieuwzględnienia powyższego

2) uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania,

w każdym z przypadków wnosząc o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm prawem przewidzianych.

Ponadto jeszcze przed wniesieniem apelacji pozwany Skarb Państwa złożył zażalenie na postanowienie o kosztach procesu, zawarte w punkcie III wyroku, zaskarżając je w całości na podstawie zarzutu błędnego zastosowania przez Sąd Okręgowy art. 98 § 1 i 3 k.p.c., w sytuacji gdy powodowie przegrali sprawę w 30% oraz art. 328 § 2 k.p.c. na skutek niepodania podstawy prawnej wydanego rozstrzygnięcia odnośnie sposobu ponoszenia przez strony kosztów postępowania. We wnioskach zażalenia skarżący domagał się zmiany wydanego orzeczenia poprzez obciążenie powodów kosztami procesu w 30%, w tym zasądzenie od nich na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa zwrotu kosztów procesu w części, w jakiej wygrała proces wraz z kosztami postępowania zażaleniowego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I-ej instancji.

Postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie odrzucił przedmiotowe zażalenie, wskazując w uzasadnieniu wydanego rozstrzygnięcia, że na zawarte w wyroku postanowienie o kosztach procesu stronie nie przysługują dwa środki zaskarżenia: apelacja od wyroku i zażalenie na postanowienie o kosztach. Wniesienie apelacji niweczy dopuszczalność zażalenia na postanowienie o kosztach procesu zawarte w wyroku i to niezależnie od kolejności wniesienia każdego z tych środków odwoławczych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2013 r., III CZP 15/13, Lex nr 1324306). W konsekwencji, z chwilą złożenia apelacji, zażalenie na rozstrzygnięcie co do kosztów, zawarte w wyroku Sądu Okręgowego staje się niedopuszczalne i podlega odrzuceniu.

Zarzuty, dotyczące nieprawidłowego rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, Sąd Apelacyjny rozpoznał w ramach apelacji, ponieważ pozwany poparł je na rozprawie apelacyjnej.

Po wydaniu zaskarżonego wyroku zmarła powódka I. G., dlatego Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2015 r. zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c., a następnie je podjął z udziałem następców prawnych w osobach . M. P. i Z. G., którzy dziedziczą spadek po I. G. po 1/2 części.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja w przeważającej części jest uzasadniona.

Ustalenia faktyczne, poczynione w sprawie przez Sąd Okręgowy są, wbrew zarzutom apelacji, prawidłowe, a Sąd Apelacyjny uznaje je za własne. Apelacja pełna cum beneficio novorum polega na tym, że Sąd II -instancji rozpoznaje sprawę ponownie, kontynuując rozprawę rozpoczętą przed Sądem I instancji. System apelacji pełnej nakłada na Sąd odwoławczy obowiązek dokonania własnych ustaleń, ale jeżeli te własne ustalenia są zgodne z ustaleniami dokonanymi przez Sąd I instancji, nie istnieje potrzeba ich powtarzania i wystarczające jest powołanie się na nie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2009 r., III UK 54/09, Lex nr 602073 oraz z dnia 30 września 2009 r., V CSK 95/09, LEX nr 688059).

Natomiast zasadne okazały się zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego w postaci art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 363 k.c.

Z art. 361 § 2 k.c., pozostającego w ścisłym związku z art. 363 § 2 k.c., wynika obowiązek naprawienia szkody przez zapewnienie wierzycielowi całkowitej kompensaty wywołanego uszczerbku, który nie może jednak prowadzić do jego nieuzasadnionego wzbogacenia. Przyjęcie zasady, że szkodę ustala się według wartości na datę orzekania o odszkodowaniu uzasadnia przyjęcie, iż wierzyciel nie ponosi negatywnych skutków spadku wartości pieniądza w okresie od wymagalności zobowiązania do orzekania o obowiązku zapłaty przez dłużnika, zapewnia zatem pełną kompensatę i odsetki należą się od daty wyrokowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2014 r., III CSK 152/13 , LEX nr 1463869). Odsetki za opóźnienie i odszkodowanie na zasadach ogólnych, pełniąc takie same funkcje, mogą się jedynie uzupełniać (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 524/08, OSNC-ZD 2009/4/106).

Wysokość odszkodowania pieniężnego zależna jest od tego, jaką chwilę uważa się za odpowiednią do przeprowadzenia jego wyliczenia. Artykuł 363 § 2 k.c. co do zasady za chwilę tę przyjmuje moment ustalenia odszkodowania, która w praktyce najczęściej będzie pokrywała się z datą orzekania przez Sąd. Z kolei z treści art. 316 § 1 k.p.c. wynika, iż wydając wyrok, Sąd bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Wyjątkowo Sąd może za podstawę odszkodowania przyjąć ceny istniejące w innej chwili, jeśli „szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili" (art. 363 § 2 in fine k.c.). Jednakże i w takiej sytuacji odszkodowanie nie może być niższe ani wyższe od wyrządzonej szkody. Stąd przyjmuje się, że szczególne okoliczności zachodzą, gdyby przyjęcie ceny z daty ustalenia odszkodowania niosło by za sobą niepełne zaspokojenie interesu poszkodowanego albo jego pokrzywdzenie lub bezpodstawne wzbogacenie.

Tego typu sytuacja szczególna nie zaistniała w rozpoznawanej sprawie. Sąd Okręgowy ustalił wartość należnego powodowi odszkodowania na podstawie opinii biegłego sądowego M. M.. Opinia została wydana w kwietniu 2014 r., ale doręczona pełnomocnikowi poszkodowanych i Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa w dniu 12 maja 2014 r. Należy jednak zauważyć, iż do przedmiotowej opinii strona pozwana zgłosiła zastrzeżenia w piśmie procesowym z dnia 26 maja 2014 r. k-458-462, do których biegły odniósł się na rozprawie w dniu 11 lutego 2015 r. k.530-532, przy czym nie można pominąć, że M. M. dokonała nie tylko korekty opinii, ale przyznała, iż w opinii występują błędy i to w zakresie wyliczeń kwot odszkodowania (wyjaśnienia biegłego 00:39:10 k – 532).

Z uwagi na powyższe w ocenie Sądu Apelacyjnego dopiero zatem od tej chwili , tj. od dnia następnego po zamknięciu rozprawy, a nie, jak wskazuje apelujący, od dnia ogłoszenia wyroku, Sąd zgodnie z treścią art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. powinien zasądzić odsetki od kwot przyznanego odszkodowania.

Uznając apelację za częściowo uzasadnioną Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddalił powództwo o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów odsetek ustawowych od kwot po 1 404 566 zł za okres od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia 11 lutego 2015 r. W pozostałym zakresie, obejmującym wniosek o oddalenie powództwa co do odsetek także za okres od dnia 12 lutego 2015 r. do dnia 23 lutego 2015 r. apelację, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił jako bezzasadną.

Wydanie wyroku reformatoryjnego wymagało ponownego rozstrzygnięcia przez Sąd odwoławczy o kosztach postępowania za I instancję. Nie było sporne pomiędzy stronami, iż skoro powodowie dochodzili zasądzenia na rzecz każdego z nich kwot po 2.000.000 zł, czyli łącznie 6000 000 zł, a powództwo uwzględniono do kwot po 1 404 566 zł, czyli łącznie co do 4 213 698 zł, to powództwo zostało uwzględnione w zakresie 70%, co oznacza, iż powodowie przegrali spór w 30 %.(w tej części w zakresie należności głównej cofnęli powództwo, ze zrzeczeniem się roszczenia).

Sąd Okręgowy, nie wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, na jakiej podstawie prawnej nałożył na stronę pozwaną obowiązek zwrotu powodom całości poniesionych przez nich kosztów procesu, w tym także kosztów od części roszczenia, co do którego postępowanie zostało umorzone, oraz poniesienia w całości kosztów tymczasowo wyłożonych w toku postępowania przez Skarb Państwa. Wydanie takiego rozstrzygnięcia nie mogło znaleźć oparcia w art. 102 k.p.c. Na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd może tylko nie zasądzić od strony przegrywającej całości lub części kosztów, nie może natomiast zasądzić na jej rzecz kosztów od strony wygrywającej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 1979 r., II CZ 86/79, OSNCP 1980/3/55). Oznacza to, że Sąd nie mógł nałożyć na pozwanego obowiązku zwrotu powodom kosztów w części, w jakiej powództwo nie zostało uwzględnione, tj. w zakresie 30%, ani nakazać poniesienia w takim zakresie, w oparciu o art. 113 ust. 1 u.k.s.c., kosztów tymczasowo wydatkowanych ze środków Skarbu Państwa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie zachodziły podstawy do zastosowania art. 102 k.p.c. O celowości zastosowania tego przepisu nie może świadczyć sam fakt, iż powodowie byli subiektywnie przekonani o zasadności dochodzonego roszczenia odszkodowawczego z tytułu *lucrum cessans*, a orzecznictwo w okresie wytoczenia powództwa nie było stabilne, a także to, że cofnęli powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia po rozstrzygnięciu zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy, Sąd Apelacyjny, mając także na uwadze tymczasowe pokrycie nieuiszczonych częściowo opłat od pozwu oraz wynagrodzeń biegłych ze środków Skarbu Państwa, a także wysokość ostatecznie zasądzonych na rzecz powodów od Skarbu Państwa kwot, (pozostająca w rażącej dysproporcji na korzyść powodów do wysokości kosztów, które powinni ponieść w części, w jakiej powództwo nie zostało uwzględnione), nie znalazł podstaw do odstąpienia od zasady stosunkowego rozliczenia pomiędzy stronami kosztów procesu na podstawie art. 100 k.p.c.

Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie III w ten sposób, że ustalił, że pozwany poniesie koszty procesu w 70%, a powodowie w częściach równych,(zgodnie z art. 105§ 1 k.p.c.), w zakresie 30%, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu z Sądu Okręgowego w Warszawie.

O kosztach procesu za II instancję rozstrzygnięto stosownie do art. 100 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 105 § 1 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 391§ 1 k.p.c. oraz art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 w zw. § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. nr 163, poz. 1348 z późn.zm.)(znajdującego zastosowanie w niniejszej sprawie z mocy § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie), zasądzając od powodów na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwoty po 2700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c. Sąd Apelacyjny nakazał pobrać od M. P. i Z. G. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie tytułem nieuiszczonej opłaty od apelacji, (apelujący Skarb Państwa korzystał z ustawowego zwolnienia od ponoszenia w tym zakresie kosztów sądowych), kwot po 11 458 zł (wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła 458 311, 81 zł x 5% = 22 915, 59 zł, w zaokrągleniu 22 916 zł : 2 = 11 458 zł). Zgodnie z treścią art. 100 k.p.c. art. 391§ 1 k.p.c. Sąd może włożyć na stronę obowiązek pokrycia całości kosztów postępowania, jeżeli apelacja przeciwnika została oddalona tylko co nieznacznej części swojego żądania, a taka sytuacja zaistniała w rozpoznawanej sprawie, apelację oddalono bowiem w zakresie roszczenia o odsetki jedynie za 12 dni.

Beata Kozłowska Beata Byszewska Edyta Jefimko